O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

I.M.Tuxtasinov

2022 yil "30" 06

TAHRIR SAN’ATI
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 300 000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot

Ta’lim sohasi: 320 000 – Jurnalistika va axborot

Ta’lim yo‘nalishi: 60320100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika)

Fan/modul kodi		O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
TM1504		2024-2025	5	4
Fan/modul turi		**Ta'lim tili**	**Haftadagi dars soatlari**	
Majburiy		O'zbek/rus	4	
1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Tahrir san'ati	54	66	120

2.

I. Fanning mazmuni:

Fanni o'qitishdan maqsad – talabada jurnalistik matnni yaratish va uning ustida ishlash qonun-qoidalari xususida sistemali tasavvur hosil bo'lishiga erishish, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, adabiy mavzulardagi materiallarni tahlil va tahrir qilish ko'nikmasini shakllantirish.

Fanning vazifasi - ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, adabiy materiallarni nashrga tayyorlash jarayonida muharrirlik kasbiga, uning ish usullariga o'rgatish.

II. Asosiy qism (amaliy mashg'ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Tahrir mahorati haqida tushuncha.

2-mavzu. Jurnalistikada muharrirlik faoliyatiga ehtiyoj.

3-mavzu. Muharrirdan talab qilinadigan xarakter xususiyatlari.

4-mavzu. Mashhur o'zbek muharrirlari faoliyati. Vahob Ro'zimatov, Mahmud Sa'diy, Erkin A'zam.

5-mavzu. Tuzatish (korrektura) belgilari.

6-mavzu. Tuzatish (korrektura) belgilaridan foydalanish malakasini oshirish.

7-mavzu. Musahhga qo'yiladigan talablar va uning vazifalari.

8-mavzu. Matnda muharrirga notanish so'zlar bilan ishlash.

9-mavzu. Jurnalistik matnda ko'p takrorlanadigan imlo xatolar.

10-mavzu. Imlo xatolar ustida ishlash.

11-mavzu. Gazetadan imloviy xatolar topish va tahlil qilish.

12-mavzu. Jurnalistik matnda ko'p uchraydigan punktuatsiyaga oid xatolar.

13-mavzu. Jurnalistik matnda ko'p uchraydigan punktuatsiyaga oid xatolarni bartaraf etish.

14-mavzu. Gapda sintaktik tartibning buzilishidan kelib chiqadigan xatolar.

15-mavzu. Gapda takror kelgan qo'shimchalarni boshqa ma'nodoshlari bilan almashtirish.

16-mavzu. Kelishik qo'shimchalari ustida ishlash.

17-mavzu. Muharrirning ixtisoslashuvi. Siyosiy, iqtisodiy, adabiy, publististik matnlarni tahrir qilish.

18-mavzu. Matnni tuzatish turlari: o'qib tuzatish, qisqartirib tuzatish.

19-mavzu. Matnni tuzatish turlari: qayta yoz(dir)ish.

20-mavzu. Matndagi fakt va raqamlarning to'g'riligini tekshirish.

21-mavzu. Matn kompozitsiyani qayta qurish.

22-mavzu. Nashrlarning rukn tanlashdagi o'ziga xosliklarini o'rganish.

23-mavzu. Chop etilgan matn sarlovhasini o'ziga jalb etish xususiyatiga ko'ra o'zgartirish.

24-mavzu. Talabalar yozgan matnlarni o'zaro tahrir qildirish.

25-mavzu. Talabalar yozgan matndagi mazmun va imloviy xatolarni tahlil qilish.

26-mavzu. Musahhihlik va muharrirlik xizmatlarini tashkil etish.

27-mavzu. Birinchi jumla siri. Muvaffiqiyatli boshlangan asarlarni muhokama qilish.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu. Tahrir mahoratining umumiy va nazariy xususiyatlari.

2-mavzu. Mumtoz adabiyotda tahrirga oid qaydlar.

3-mavzu. Muharrirning grajdanlik pozitsiyasi (muharrir vijdoni).

4-mavzu. XX asr o'zbek tahrir maktablari.

5-mavzu. Asqad Muxtorning muharrirlik faoliyati.

6-mavzu. Vahob Ro'zimatovning muharrirlik mahorati.

7-mavzu. Nosir Fozilovning noshirlik faoliyati ("Nosir va noshir so'zi" kitobi asosida).

8-mavzu. Mahmud Sa'diyning muharrirlik mahorati ("Qadr", "Fikr qudrati" kitobi asosida).

9-mavzu. Erkin A'zamning muharrirlik mahorati.

10-mavzu. Musahhihlik ishi.

	11-mavzu. Tahrir turlari va bosqichlari. **12-mavzu.** So'zni his etish. Lug'at bilan ishlash. **13-mavzu.** Imlo xatolari ustida ishlash. **14-mavzu.** Jurnalistik matnda ko'p uchraydigan punktuatsiyaga oid xatolar tahlili. **15-mavzu.** Gap bo'laklari tahriri. Sintaktik tahlil. **16-mavzu.** Tinish belgilarining matn mazmuniga ta'siri. **17-mavzu.** Jurnalistik matnda ko'p uchraydigan imloviy xatolar. OAV misolida. **18-mavzu.** Jurnalistik matnda ko'p uchraydigan sintaktik xatolar. OAV misolida. **19-mavzu.** Matndagi fakt va raqamlarning to'g'riligini tekshirish. OAV tahlili. **20-mavzu.** Bosma yoki internet nashrlarning rukn tanlashdagi o'ziga xosliklari. OAV tahlili. **21-mavzu.** Bosma yoki internet nashrning sarlavha tanlashdagi o'ziga xosliklari. OAV tahlili. **22-mavzu.** Birinchi jumla siri (muvaffiqiyatli boshlangan asarlardan misollar). **23-mavzu.** Matnda grammatik qo'shimchalar tahriri. OAV tahlili. **24-mavzu.** "The fundamentals of Editing". **25-mavzu.** Copywriting and Rewriting tushunchasi. **26-mavzu.** Editing service. **27-mavzu.** Matnni nashrga tayyorlash madaniyati. **28-mavzu.** Matnni nashrga tayyorlash madaniyati. **29-mavzu.** Matn kompozitsiyasi ustida ishlash. **30-mavzu.** Ruknlar. Yirik hajmli matnga tartib berish. **31-mavzu.** Sarlavha va lidlar tahriri. **32-mavzu.** Muallif bilan ishlash. **33-mavzu.** Muharrirlik faoliyati bilan bog'liq xalqaro tushunchalar. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdim qilish orqali qabul qilinadi.
3.	**V. Ta'lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalar** **Talaba bilishi kerak:** • OAVning o'ziga xos jihatlari, ulardagi axborortni ajrata bilish, ommaviy o'qiladigan matnlarni professional muharrir sifatida o'qishning psixologik xosliklari, matn tahririning mantiqiy va kompozitsion asoslari, materialning bayon qilish uslublari va ularning har biridagi afzal jihatlari, muallif bilan ishlash, bo'yicha muayyan tasavvur va bilimga ega bo'lishi; • Talaba matn turlarini farqlashi, qo'lyozma ustida ishlashi, faktik material ustida ishlashni o'zlashtirishi, jurnalistik oid matnlar ustida muharrirlik qilishning o'ziga xos tomonlarini bilish malakasiga ega bo'lishi; • Muallif matnini individualligini saqlagan holda uslubiy jihatdan to'g'rilash, muharrir sifatida matnni tahlil qilish va uni nashrga tayyorlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • interfaol keys-stadilar • mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar • guruhlarda ishlash • taqdimotlarni qilish • individual loyihalar • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazoratda berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Tohirov Z.T. Adabiy tahrir. Darslik. – Toshkent: Tafakkur Bo'ston, Cho'lpon, 2012 – 319 b. 2. Tohirov. Z.T. Tahrir mantiqi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. – 240 b. 3. Tohirov Z.T. Ijodiy labaratoriyasi. O'quv qo'llanma – Toshkent: Fan va texnologiyalar markazi, 2013, - 272b. 4. Tohirov Z.T. Nashr jarayoni asosiy bosqichlari. Darslik. – Toshkent: Tafakkur Bo'ston, Cho'lpon, 2012 – 319 b. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. 6. Ommaviy axborot vositalari faoliyati sohasidagi me'yoriy huquqiy hujjatlar to'plami. – Toshkent: Ishonch Markazi cervis, 2009. 7. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. – Toshkent: O'zbekiston, 2008. 8. Miziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilab birga quramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 488b 9. Hozirgi o'zbek adabiy tili. 1-qism. Sh.Rahmatullayev. Darslik. –

	Toshkent: Mumtoz so'z,- 2010. 10. Hozirgi o'zbek adabiy tili. 1-qism. Sh.Rahmatullayev. Darslik. – Toshkent: Mumtoz so'z, - 2010. **Axborot manbalari** 11. www.ziyonet.uz 12. www.lex.uz 13. www.gov.uz 14. www.journalist.uz
7.	**Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022-yil "30" 06 dagi "11"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** **N.G'.Shodmonqulov** – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi. **M. A. Xudayberdiyeva** – SamDChTI, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasi o'qituvchisi.
9	**Taqrizchilar:** **O'.O'.Qo'ldoshev** – SamDChTI, "Tarjima nazariyasi va amaliyoti" kafedrasi mudiri, (PhD). **F.I. Toshev** – "Zarafshon" va "Самаркандский вестник" gazetalari birlashgan tahririyati bosh muharriri.